

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE
KATEDRA DIVADELNÍ VĚDY

HRANICE (NE)VKUSU,
aneb Ten dělá to a ten zas tohle...

Lukáš KŘÍŽEK, 2015

HRANICE (NE)VKUSU, aneb Ten dělá to a ten zas tohle...

Lukáš Křížek

V roce 1965, čili před rovnými padesáti lety, vyhlásil časopis *Divadlo* anketu „Máme u nás bulvární divadlo?“ Jejimi respondenty byli divadelní ředitelé, šéfové souborů a dramaturgové. O této události se krátce zmiňuje Zdeněk Hořínek ve své knize, jehož zkrácenou citací bych si dovolil začít.

„Odpovědi byly kladné i záporné, rozhodné i rozpačité, povrchní i pronikavé. Ozvaly se i hlasy varující, upozorňující na nebezpečí postupné bulvarizace českého divadla. Všichni přece chceme dělat divadlo společensky angažované, rezonující s dobou atd. Ovšem ekonomický tlak nás nutí, abychom dělali ústupky vkusu obecnstva, resp. jeho volání po neproblematické zábavě. (...) Ve skutečnosti se však divadlo odspolečensťuje, přestává mít program (na papíře a pro potřeby orgánů pochopitelně program má) a hrozí mu nebezpečí, že se opravdu stane bulvárním. Ještě není, ale už se hnulo.“¹

Tento odstavec bychom nepochybně mohli vztáhnout i na dnešní situaci a nemuselo by ani záležet na tom, budeme-li na věc nahlížet zpětně za těch padesát let nebo jen jedenáct, od vydání knihy Zdeňka Hořína. Pojdme se však nyní pokusit najít zřejmé paralely (ke kterým se stejně nedostanu, jak se znám) a nahlédnout na problematiku „bulvarizace“ českého divadla prizmatem dnešní doby. Na úplný začátek je potřeba podotknout, že pojem „bulvární“ je vskutku ošemetné označení. Někteří jej užívají leckdy nadmíru – to jsou ti, kteří jej haní, dále jsou tu ti, jenž tomu pojmu ne zcela rozumí a užívají jej špatně a nakonec ti, kteří o něm netuší vůbec nic. Bulvární komedií nazýváme *něco* univerzálního, *něco*, kde není potřeba hluboké psychologizace postav, *něco* kde by nemělo smysl hledat jakýkoliv přesah atd. Budeme-li mluvit obecně, pak je nezpochybnitelné, že divadlo má lidi bavit. Měl by to být i jeho kategorický imperativ, řečeno opět s Hořínkem. A tento imperativ je samozřejmě i jedním z hlavních a základních pilířů „naší“ komedie. Do třetice se Zdeňkem Hořínkem tak přikývneme tomu, že: „*Abstrahujeme-li rozdílnost divadelní situace v jednotlivých zemích, shodneme se patrně na tom, že charakteristickým znakem bulvárního divadla je výlučné zaměření na zábavu a rozptýlení a dále jeho komerčně-konzumní charakter.*“² Dejme tomu, že jsme si právě všeobecně a velmi stručně charakterizovali *pojem* bulvárního divadla.

¹ HOŘÍNEK, Zdeněk. *Duchovní dimenze divadla aneb Vertikální přesahy*. Praha: Pražská scéna, 2004. 199 s.

² Tamtéž.

Divadla oblíbeného u *laiků* a nepravidelných návštěvníků, divadla pro ty, kteří tomu nerozumí. Řečeno s nadsázkou, jak vždy rádi a „skrytě“ komentují cyničtí a zapšklí kritici, protože to nemá onu vysněnou „katharsi“ (druhá nadsázka, kritici o bulvární komedii nepíší skoro-vůbec a když, tak s přeslazenou chválou, to už se ale pak statut „kritik“ víceméně vylučuje) a diváci tleskají, protože se na jevišti rozdováděli jejich oblíbení filmoví a seriáloví herci a herečky. Ale to přec nemusí být nutně špatně! – Exklamuji zcela záměrně. Každý „samozřejmě“ ví, že to není (a nemůže být!) jediným posláním divadla, jako takového. To jedno slůvko jsem do uvozovek dal opět zcela záměrně, neboť si tím po několika výstupech novodobého „patriota“ bulvárního divadla Jana Hrušínského, nejsem tak úplně jistý. Ale zase mu nekřivdíme, on v tom přece není sám, má za sebou plné hlediště Divadla Na Jezerce. Auvajs... Máme tedy (dnes) bulvární divadlo a je to opravdu tak „nebezpečné“, jak se zmiňovalo v pětadesátém?

Ano máme a ne, není. Já bych se tedy nerad pouštěl do nějaké obhajoby tohoto typu divadla, ale zkusme na to nahlédnout s tím největším možným odstupem. Samozřejmě, že se divadlo výrazně bulvarizovalo a není divu, přesně jak bylo řečeno na začátku – diváci si to prostě a jednoduše žádají. A vyplatí se to. Jednoduchost a obliba primitivních zápletek, stejně tak jako bouchání deseti dveřmi naráz, nahánění se po scéně, výsměch trumberům a troubům, to přec nikdy nevyjde z módy. No, a jasně, že se to chlapíkovi, který se právě vrátil z dvanáctihodinové šichty a musí splnit manželsko-společenské povinnosti, bude i tak líbit. A on se zasměje a přijde znovu. On prostě, stejně jako spousta dalších, nemá potřebu chodit na Čechova a jemu podobné, nedejbože (takhle se to asi nemá psát, je to rouhání?) na něco experimentálního, čemu nerozumí. Ale ani to přece není špatně! – Exklamace číslo tři. Ono je vlastně hrozně jednoduché to hodit do jednoho pytle a říct, že je to odpad – ačkoliv leckdy opravdu je, řečeno s přiznaným pokrytectvím. Na druhou stranu najdeme i pár řemeslných autorů, kterým se tu a tam ta jejich „řachanda“ povede. A ono to není snadné – napsat to *dobře*. Otázka soudnosti, to už je zase věc jiná. Takže nechme ty kyselé obličejce a neříkejme, že to vtipné není, když nám to tu a tam vtipné přijde – leč *debilně!* Popřípadě jednoduše: nečtěte to, ani tam nechoďte.

Na druhou stranu je stejně špatné, pokud je pouze a jen tento druh divadla piedestalizován. Což je vlastně úplně totéž, jen v opačném případě. Je to takový nekonečný souboj *dobra* a *zla*. Rozdíly mezi bulvárním a „jiným“ divadlem jsou zřejmé. Někdo je vidí, jiný zase ne a někomu je to holt jedno. A já se ptám, je to špatně?

Není to jen obyčejná hranice nějakého (ne)vkusu? Což se dá vztáhnout na cokoliv – od divadla, přes hudbu po gastronomický apetit. A to už to zcela evidentně přeháním a zjednodušuji. No, a zase, je to špatně? Ono je vlastně totiž úplně jedno, co se nám líbí a co ne, protože nějaké různorodé spektrum tu bude vždy. Stejně jako tu vždy bylo. Jediné co nás může trápit je vybrat si. A když už si vybereme, tak si nestěžovat, respektive neznechucovat druhým to, co se zase líbí jim. Naivní, že? Tyhle spory tu byly, jsou a samozřejmě budou a my si je do jisté míry užíváme. Vždyť je jedno, jestli je to blbé nebo dobré, hlavně, že se o tom můžeme bavit-hádat. Měřítka „kvality“ a soudnosti má každý nastavené jinak, ačkoliv někteří by ho potřebovali vyresetovat. Ale co jsem tím vlastně chtěl říct, když už jsem začal tak odborně a skončil tak naivně lidsky...

Bylo by hezké, ty naše divadelní proudy *respektovat*. Ať už jste na té které straně barikády. Záleží přece jen na tom, co já si vyberu a kam a na jaké divadlo půjdu, tak proč brát někomu to, že šel někam jinam na něco jiného? Proti gustu... Problém však nastává ve chvíli, kdy je pomyslná rovnováha (beztak neexistující) narušena extrémní piedestalizací (to slovo se mi zalíbilo) jednoho (ne)vkusu. Máme divadlo takové a takové. Tam půjdu, tam nepůjdu. Ale do obou lidí chodí. Kdo teda udává směr? Jaké je to naše české divadlo? Je bulvární? A jaká jsou vlastně skóre mezi jednotlivými týmy? Z diváckého hlediska by měl prostě každý vyhledávat to, co se mu líbí. Na druhou stranu, budu-li to chtít zase na závěr trochu zkomplikovat, ono je to vlastně hezké. Je o čem diskutovat, média mají o čem psát a někteří nejmenovaní si mají jak udělat reklamu na své „dobré“ divadlo. Já tomu rozumím a sám se o tom rád budu přít. Ale s nadhledem a trochou *respektu*, když prostě vím, jaký ten žánr je a co od něj mám očekávat. A ten, komu to vadí a zarputile bude tvrdit, že je to blbé, a stejně tak ten, kdo bude tvrdit, že tohle je *skutečné a jediné* divadlo se *skutečným a jediným* posláním a že je nutné to *nebulvární zlo* vymýtit, pro toho mám jednu jedinou jednoduchou radu.

Doslova z mikundovskou: „Se stim smiř!“